

Egybegyűjtött nép

Börtönéveink kezdetén közös zárkában voltunk a többi politikai fogollyal, később azonban a lelkészeket mind összezárták, mert a legtöbben folytatták a lelkeszi munkát a foglyok között is.

Egyszer kinyílt az ajtó, és egy magas, csont és bőr férfit dobtak közénk. Körülnézett, majd félelem nélkül ezt mondta:

– Testvéreim, az Úr ismét egybegyűjti az ő népét.

Richárd Wurmbrand volt az. Nem csupán magasságával, hanem szellemi formátumával is nehezen illeszkedett kéznél levő sablonjainkba. Románia valamenyny nagyobb börtönét megismerte. Nem mindenki beszélt róla elismerően, de az vesse rá a dogmatika, a fajtság vagy bárminek a követ, aki végigjárta a börtönök bugyrait Jilavától, Pitești-en át Szamosújvárig.

Vajon megvalósult-e Richárd proféciája? Románok, magyarok, szászok, zsidók, zsidó-keresztények; reformátusok, ortodoxok, katolikusok, evangélikusok, görög-katolikusok, unitáriusok, kisebb felekezetek képviselői. Szerzetesek és világiak, a szamosújvári börtön régi szárnyának második emeletén, egy cellában. Soha jobb alkalom.

Az imádság háza, íme.

Két felirat

Az ötvenes években Szamosújvárra érkező rabokat a következő üdvözlő felirat fogadta:

AKIK ITT BELÉPTEK, HAGYJATOK FEL
MINDEN REMÉNNYEL!

Dante-idézet, a Pokolból. De ez mégiscsak az *Isteni színjáték* része.

Beljebb, a börtönné alakított Martinuzzi Fráter György, pálos szerzetes, nagyváradi püspök, Erdély helytartója 1542-ben épített, gyönyörű kastélyában egy másik feliratot olvashattunk, a főbejárat kövébe vésve:

DOMINUS ADIUTOR ET PROTECTOR MEUS
QUEM TIMEBO

Ez pedig azt jelenti: Az Úr az én segítségem és védelmezőm, kitől félek?

Az első rögtönzött transzparens, a második kőbe írt üzenet.

Isteni színjáték, valóban.

A könyves ember

A negyvenes évek elején lelkésztársaim arról számoltak be, hogy az Egyházak Világtanácsa szervezésében, Szinaján megrendezett nemzetközi konferencián feltűnt nekik egy magas, szikár, égő szemű zsidó férfi, aki Jézus tanítványának vallotta magát. Mindig nála volt egy hatalmas könyv, a Biblia, amely azonban igencsak különbözött a szokványos szentírásoktól, ugyanis minden lapja mellé még egy-két üres ívet fűzetett, ezek tele voltak jegyzetekkel, magyarázó szöveggel, beírásokkal. Betéve tudta a Bibliát, héberül és görögül is. Társaim, akikkel később ugyanabban a perben ítélték el bennünket, azt is megtudták felőle, hogy Bukarestben él, és egy zsidó-keresztyén gyülekezet vezető lelkipásztora. A konferencia után mindjárt felkeresték fővárosi otthonában. Attól kezdve figyelemmel kísértem a különös férfi további sorsát. Nem sokkal később, a második világháború után arról értesültem, hogy letartóztatták. Fölébredt bennem a vágy, hogy személyesen is megismerjem. Naponta kértem a Világ Urát, tegye lehetővé számomra a találkozást a könyves emberrel.

Isten meghallgatta a könyörgésemet.

A kapitalisták alkonya

Richárd élete egész idejében egyetlen kérdésre kereste a választ: Hogyan lehetne ő mindeneknek mindenné, hogy valakit megnyerjen annak, akihez ő is tartozott teljes szívéből, teljes lelkéből és minden erejével.

A lelkészek a szovjet rendszer elején egyre nehezebb körülmények között folytathatták mindennapi szolgálataikat. Richárd nem szűnő energiával kereste a módját annak, hogy a kommunista cenzúra éberségét kijátszva megjelentesse írásait.

Egyik könyve a következő címmel jött ki a nyomdából: *Krisztus kiveri a templomból a kapitalistákat*. A színes borító megkapóan ábrázolta az evangéliumi jelenetet, a kor követelményeihez igazítva. Vették a könyvet, hívők, hitetlenek egyaránt. Csakhogy mire a gyanútlan olvasó az írás végére ért, kiderült számára, hogy a szegények és kisémmizettek ügyét fölkaroló Krisztus már a kommunistákat is kiveri a templomból, sőt még a keresztényeket is kiűzi korbácsával, mert mi mindnyájan meggyaláztuk és gyalázzuk Isten templomát.

Mintha

„Tarts velem, Uram, amint én veled tartanék, ha a Te helyedben lennék, amint Te az én helyemben vagy!” Ezt imádkozom én is, az egykori francia katonával. Az ő helyzete, és az én helyzetem. A börtönben megismerem a románokat. Hónapokon át alszom egy ágyban, lábtól Darabán görögkatolikus pappal. Gyakran arra ébredek, hogy takargatja a lábamat, nehogy megfázzam.

A szenvedés addig nehéz, amíg értelmetlen. A szenvedés nyilvánvalóvá teszi, hogy Isten nem játszik velünk, és nemcsak megváltásunkat, hanem megszentelődésünket is halálos komolyan veszi (Barth). A megigazítás: életünk; a megszentelődés: halálunk.

„Ezután tehát azok is, akiknek van feleségük, úgy éljenek, mintha nem volna, és akik sírnak, mintha nem sírnának, akik pedig örülnek, mintha nem örülnének, akik vásárolnak valamit, mintha nem volna az övék, és akik a világ javaival élnek, mintha nem élnének vele, mert e világ arculata elmúlik.” És folytathatjuk: akik börtönben vannak, mintha szabadok volnának, mert elmúlik a világ vasrácsos ábrázata is.

A szabad „mintha-állapot” emberi erőből, önszuggesztíóból meg nem valósítható. Istennek ajándéka ez. És akkor, amikor ebben az ajándékban részesülünk, még az öröm is átjár bennünket. Jézus azt ígérte

tanítványainak, hogy „a ti örömeiteket senki tőletek el nem veszi”. Nem azt mondta, hogy nem is akarja elvenni. Sőt, mindent megtesz, hogy elvegye. De nem fog sikerülni neki.

Az öreg Haydnt megkérdezték: – Miért olyan vígok a melódiái?

Ő így felelt: – Mert valahányszor Istenre gondolok, az öröm betölt.

Aki nem hisz a csodában, az nem reális ember.

A börtönben is vannak helyzetek, amikor Istent sem értjük. Hogyan is érthetném azt, akit csak a hitünkkel foghatunk fel. De ott, ahol nem értünk, még mindig van egy lehetőségünk. Az, hogy imádjuk.

Legyőzni a félelmet – de hogyan? Itt vannak a rácsok túl azok, aki folyamatosan fenyegetnek: kezükben van az életünk.

A félelem ellenszere a szeretet, nincs más út.

Szabad a mi ellenségeinket is szeretni.

Akit szeretünk, attól nem félhetünk.

A félelem az ember átka (Dosztojevskij).